

Partnerské vztahy v období adolescence

■ Výzkum romantických vztahů v adolescenci

- Zcela samozřejmé spojení – romantická láska a dospívání
- Vědecké zkoumání – poměrně krátká historie
- Završení linie zkoumání sociálních vztahů – matka/dítě; otec/dítě; vztahy mezi sourozenci; vrstevnické vztahy; přátelství; romantické vztahy

Proč byly romantické vztahy v adolescenci dlouhodobě výzkumně opomíjeny?

- Podoba adolescentních milostných vztahů nenasedá dokonale na dominantní teorii sociálního a emočního vývoje
- Charakter těchto vztahů je většinou přechodný, krátkodobý a proměnlivý

Důležitost výzkumu této oblasti

- Tento typ vztahů tvoří významnou součást sociálního života dospívajících
- Jsou důležitou náplní reálného i fantazijního světa dospívajících
- Jsou jedním z dalších stavebních kamenů budoucích dospělých partnerských vztahů
- Jejich poznávání je neodmyslitelně spjato s dalšími oblastmi – vývoj identity, sebehodnocení aj.

Možné přístupy k výzkumu romantických vztahů adolescentů

se zaměřují:

- na formativní vlivy vycházející z předchozích zkušeností jedince v blízkých vztazích
- na možné konsekvence a souvislosti tohoto jevu v jiných oblastech psychického vývoje
- na deskripci samotného jevu

Formativní vlivy předchozích vztahových zkušeností

- Vztah rodič – dítě
(teorie vazby)
- Podoba partnerského vztahu rodičů (teorie sociálního učení)
- Vrstevnické, kamarádské vztahy
(prostředí vrstevníků jako kontext pro případný vznik raného partnerství)

Romantické vztahy v širším kontextu vývoje

Sledovány konsekvence a souvislosti s mnoha dalšími psychickými jevy, např.

- vývoj intimity a identity
- sebepojetí
- depresivita
- rizikové chování

Deskripce podoby romantických vztahů v adolescenci

Odůvodněním tohoto přístupu je velká rozmanitost podoby raných partnerských vztahů v adolescenci

- časové zahájení romantických aktivit (načasování „chození s někým“)
- intenzita nebo kvantita zkušeností
- kvalita vztahu
- individuální reprezentace tohoto typu vztahu

Teorie vývoje romantických vztahů v adolescenci

■ W. Furman &
E. A.
Wehnerová
(1997)

■ B. B. Brown
(1999)

W. Furman & E. A. Wehnerová

- představují vývoj romantického vztahu jako postupné vynořování a integraci čtyř behaviorálních systémů:
- vazba (*attachment*)
- afiliace
- péče
- sex/reprodukce.

W. Furman & E. A. Wehnerová 2

- V rané a střední adolescenci je přítomnost **vazby** málo pravděpodobná, neboť vztahy adolescentů jsou příležitostné a krátkodobé.
- **Afiliativní behaviorální systém** zatím převažuje, tzn. romantičtí partneři plní spíše roli blízkých přátel a společníků.
- Odlišnost od heterosexuálního přátelství je zajištěna současně se objevujícími projevy sexuálními touhy a vzájemnou fyzickou přitažlivostí.
- Vyhledávání partnera jako **opory a zdroje péče** v situaci stresu a prožívané zátěže se u většiny adolescentů objevuje spíše až v pozdní adolescenci.
- Na prahu rané dospělosti je pak tvořen romantický vztah **všemi čtyřmi behaviorálními systémy** a romantický partner se dostává na první příčku v hierarchii sociálních vztahů, kde nahrazuje rodiče a vrstevníky.

B. B. Brown (1999)

- akcentuje význam ***vrstevnického kontextu*** pro vývoj romantických vztahů v adolescenci
- popisuje ***čtyři fáze vývoje***, které jsou charakterizovány jak specifickou podobou vzájemného partnerského vztahu adolescentů, tak kontextem, ve kterém se tyto aktivity odehrávají.

Brown – fáze iniciace

- Věk cca 11 – 13 let představuje pomyslný bod zlomu v orientaci sociálních vrstevnických aktivit dospívajících.
- K naplnění potřeb blízkosti, porozumění se začínají dospívající obracet k příslušníkům druhého pohlaví.
- Základním cílem tohoto období je získat jistotu ve schopnost navázat vztah v romantickém (partnerském) smyslu, ujistit se o vlastní atraktivitě pro druhé pohlaví.
- Dá se říci, že se jedná o rozšiřování svého sebeobrazu o roli potenciálního partnera v romantickém vztahu.
- Tzv. „chození s někým“ se odehrává většinou v širším vrstevnickém kolektivu, za „podpory“ přátel stejného pohlaví.

Brown – fáze statusu

- 14 – 16 let: dospívající jsou vystaveni zvyšujícímu se tlaku ze strany vrstevníků – „mít přítele/přítelkyni“ je totiž známkou statusu a v očích vrstevníků tento fakt zvyšuje prestiž a hodnocení.
- naopak partner hodnocený vrstevnickou skupinou jako „nevhodný“ může status a prestiž dospívajícího snižovat.

Brown – fáze náklonnosti (*affectionate*)

- 17 – 20 let: dochází ke změně významu romantického vztahu.
- Vztah s partnerem je nyní důležitý sám o sobě oproti předchozím fázím, kdy byl podstatný spíše pro utváření vlastního sebeobrazu nebo statusu dospívajícího ve vrstevnické skupině.
- Partneři již prožívají pocity závazku, vykazují vyšší míru péče jeden o druhého, typický je nárůst sexuální aktivity.

Brown – fáze vazby (bonding)

- Poslední *fáze vazby* se objevuje na prahu rané dospělosti (orientačně kolem 21 let), která završuje vývoj v předchozích fázích.
- U partnerů vzniká perspektiva společné budoucnosti

Adolescenti a jejich reprezentace romantických vztahů ve studii ELSPAC

Polostrukturovaný rozhovor (ve 13, 15 a
17 letech) zachycoval:

- Reprezentaci významu termínu
”chodit s někým“.

Kategorizace a vzorek

- pro kategorizaci výpovědí adolescentů o tom, co to „podle nich znamená chodit s někým“ , byla využita koncepce W. Furmana a E. A. Wehnerové (1997)
- byly analyzovány výpovědi podsouboru 96 respondentů (54% chlapců; 46% dívek), se kterými bylo vedeno ve všech třech vlnách sběru dat polostrukturované interview

Popis kategorií

- *Vazba* (např. bezpečné místo, svěřování, důvěra, opora, pomoc při řešení problémů);
- *afiliace* (např. čas trávený spolu, zábava, humor, společné zájmy);
- *fyzický kontakt* (např. líbání, držení se za ruce, objetí);
- jako další sledovaná kategorie byl definován *závazek* (např. společná budoucnost, věrnost, deklarovaná ochota obětovat se pro druhého, omezení sebe sama ve prospěch vztahu či partnera).

Výskyt jednotlivých kategorií ve sledovaných věcích (v %)

	13 let	15 let	17 let
Vazba	12.5	66.7	66.7
Afiliace	61.5	68.8	75.0
Fyzický kontakt	17.7	22.9	24.0
Závazek	1.0	47.9	55.2

Výskyt vývojových trendů reprezentace pojmu „chodit s někým“ (v %)

Trend	Vazba	Afiliace	Fyzický kontakt	Závazek
Stoupající	54.2	28.1	15.6	54.2
Klesající	0.0	14.6	9.4	0.0
Smíšený	21.9	14.6	17.7	17.7
Konstantní (0)	14.6	5.2	52.1	28.1
Konstantní (1)	9.4	37.5	5.2	0.0

Závěr

- Vývoj reprezentace partnerských vztahů v období mezi ranou a pozdní adolescencí, který vychází z popisu jednotlivých trendů ve výskytu kategorií, jež adolescenti používají pro jeho vymezení, je v souladu s výše popsány teoretickými koncepcemi Furmana a Wehnerové (1997), Browna (1999).

